

Народився в селі Чоботарка Подільської губернії. Закінчив Новоросійський (1891 р.) та Київський (1894 р.) університети. У 1889—1891 рр. працював на Одеській бактеріологічній станції, де вивчав мікроби снігу, опрацьовував питання імунізації ховрахів проти холери тощо. У 1894—1895 рр. працював лікарем у Подільській губернії, у 1895—1897 рр. — у Київському військовому шпиталі. У 1898—1928 рр. — професор Жіночого медичного інституту в Петербурзі, де організував першу в Росії кафедру бактеріології (1898 р.). Водночас у 1919—1923 рр. — ректор Одеського медичного інституту, в якому створив першу у світі кафедру епідеміології (1920 р.). У 1924—1928 рр. — професор Військово-медичної академії у Ленінграді. У 1928—1929 рр. — президент ВУАН, заснував Інститут мікробіології та епідеміології в Києві.

Д.К.Заболотний опублікував понад 200 праць, присвячених головним чином вивченню трьох інфекційних хвороб — чуми, холери й сифілісу. Його наукові висновки базувались на багатющому фактичному матеріалі, на подвижницькій практичній боротьбі з інфекційними захворюваннями. У 1897 р. брав участь в експедиції з вивчення чуми в Індії, Аравії. В наступні роки керував експедиціями з вивчення спалахів чуми в Монголії, Китаї, на Забайкаллі, в Ірані, Аравії, Месопотамії, в Киргизьких степах, Поволжі, Туркестані, Шотландії, Маньчжурії та ін.

Після закінчення природничого відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету із ступенем кандидата природничих наук Д.К.Заболотний почав досліди на Одеській бактеріологічній станції, заснованій І.І.Мечниковим. Восени 1891 р. Д.К.Заболотний переїхав до Києва і вступив на третій курс медичного факультету Київського університету, продовжуючи роботу по випробуванню протихолерної сироватки. Д.К.Заболотний вирішив перевірити дію сироватки на власному організмі, заразивши себе холерою. Ризикований експеримент пройшов успішно. Завдяки йому було доведено, що від холерної інфекції можна захиститися шляхом введення через рот ослабленої культури вібріонів.

Закінчивши університет, Д.К.Заболотний поїхав працювати лікарем-епідеміологом у Подільську губернію. Саме тоді в цьому регіоні поширилися такі захворювання, як холера і дизентерія. Д.К.Заболотний їздив з повіту в повіт, систематично вивчав умови виникнення та перебігу інфекційних захворювань, заснував у Кам'янці-Подільському бактеріологічну лабораторію. Значною мірою завдяки його зусиллям кількість захворювань знизилась, і епідемія холери на Поділлі припинилась.

1895 р. Д.К.Заболотного призвали на військову службу. Працюючи завідуючим заразним відділенням і лабораторією Київського шпиталю, він відновив контакти з Київським університетом, де почав працювати позаштатним помічником прозектора. Він проводив практичні заняття зі студентами і продовжував дослідження збудників черевного тифу, розпочаті ще на Поділлі, газової гангрені тощо. Праця в лабораторії та практична робота лікаря сприяли формуванню наукової концепції Д.К.Заболотного щодо вивчення і боротьби з епідеміями інфекційних хвороб. Велике значення в його становленні як епідеміолога зі світовим ім'ям мала його активна участь у протиепідемічних експедиціях.

Першою була експедиція в Ін-дію, де у 1896 р. спалахнула епідемія чуми. Ряд країн послали експедиції до Бомбея під керівництвом відомих учених. Російську експедицію очолив В.К.Високович, його помічником призначили Д.К.Заболотного. Їхні наукові

доповіді, присвячені висвітленню проблеми та завдань експедиції, виголошені на засіданні Київського Товариства лікарів, викликали великий інтерес у присутніх. У лютому 1897 р. наукова громадськість урочисто проводжала їх з київського вокзалу на боротьбу зі страшною хворобою у далеких краях.

За три місяці роботи було одержано важливі результати з питань епідеміології чуми та засобів боротьби з нею. Щоб дослідити деякі аспекти її масового поширення, Д.К.Заболотний з Бомбея виїхав у Саудівську Аравію. Повернувшись з Індії та Аравії, він кілька місяців працював на запрошення І.І.Мечникова у славнозвісному Інституті Пастера в Парижі, обробляючи привезені матеріали.

У 1898 р. — знову експедиція, цього разу у Монголію. Під час цієї експедиції Д.К.Заболотний розробив гіпотезу про існування у природі осередків чуми, де зберігаються мікроби в період затухання епідемії. Ця гіпотеза знайшла підтвердження при повторних експедиціях у Монголію в 1910—1911 рр., коли було беззаперечно доведено зв'язок між спалахами епідемій серед людей і епізоотій серед диких гризунів (тарбаганів).

Важливим результатом проведених експедицій стали фундаментальні наукові праці Д.К.Заболотного «Чума (*Pestis bubonica*), епідеміологія, патогенез і профілактика» (1907), «Дослідження чуми» (1899—1901), «Легенева чума в Маньчжурії 1910—1911 рр.» та ін. Вчений виступав на міжнародних конференціях: з чуми (Мукден, 1911 р.), з чуми, холери, жовтої лихоманки (Париж, 1912 р.).

Про міжнародне визнання, здобуте Д.К.Заболотним у боротьбі з інфекційними хворобами людини, свідчить французький орден Почесного Легіону, одержаний ним від Інституту Пастера у Парижі (нині цей орден та медаль зберігаються у Київському історичному музеї).

По закінченні бомбейської експедиції у 1898 р. Д.К.Заболотного запросили до Інституту експериментальної медицини в Петербурзі, і наступні 30 років його діяльності були пов'язані з цим містом. Проте він ніколи не поривав наукових, культурних та людських зв'язків з Україною. Данило Кирилович не забував рідної мови, чудової української природи та працелюбного, доброзичливого народу. У 1920 р. за його ініціативою в Одесі було створено першу в країні кафедру епідеміології, якою він керував.

Д.К.Заболотному неодноразово пропонували повернутися до Києва й очолити Академію наук України, членом якої він був з 1922 р. Нарешті, 3 травня 1928 р., після одержання від нього згоди, його було обрано президентом Всеукраїнської Академії наук. Сталося так, що на цій посаді він перебував недовго — трохи більше ніж півтора року, але встиг зробити немало. За цей час було прийнято новий статут Академії наук, обрано 33 нових академіки, серед них багато видатних учених, було організовано нові інститути біологічного та технічного профілю, серед них Інститут мікробіології та епідеміології, який очолив сам Д.К.Заболотний (1928).

Д.К.Заболотний ретельно вивчив збудника чуми, описавши форми хвороби, опрацював питання про виготовлення протичумних вакцин і сироваток, виявив природні вогнища чуми. Результати його досліджень дали можливість впровадити раціональні запобіжні заходи і створити мережу протичумних закладів. Довів ефективність попередньої імунізації проти захворювання холерою. У 1918 р. керував боротьбою з холерою в Петрограді, у 1920 р. — боротьбою з висипним тифом. Простежив перебіг сифілісу, з'ясував місце перебування збудника в організмі, вивчив властивості й цикл розвитку збудника, опрацював серологічні реакції для діагностики сифілісу. Опрацював також

актуальні проблеми газової гангрени, дифтерії, черевного та висипного тифу, дизентерії, малярії, грипу тощо.

Д.К.Заболотний слідом за Л.Пастером багато зробив у вивченні та трактуванні ролі мікробіологічного чинника, біологічних властивостей збудників різних захворювань у виникненні, розвитку та згасанні епідемій. Вчений органічно поєднував мікробіологію і епідеміологію. Він вважав, що мікробіологічний чинник зумовлює специфічні особливості епідемій на тлі різних умов середовища. Прийняття цього постулату в епідеміології мало принципове значення.

Д.К.Заболотний створив велику наукову школу, внесок якої у справу боротьби з епідеміями, в розробку наукових підвалин епідеміології дуже значний.